



# Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi

-uusi palvelu tiedolla johtamisen ja vaikuttavuusperusteisen ohjauksen tueksi

**Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRP)**

Marika Kylänen, projektipäällikkö

25.9.2023

**Terveyden ja hyvinvoinnin laitos**

# Esityksen sisältö

## Tausta

- Tarve ja tavoite

## HYTE-toimintamallien arviointiprosessi

- HYTE-toimintamallien arviointiprosessin vaiheet
- Menetelmä ja kriteerit

## Uusi verkkopalvelu tulossa hyvinvointijohtamisen tueksi

- Miten HYTE-toimintamalleja voi hakea tulevasta palvelusta?
- Esimerkit työvälineistä

## Lopuksi

- Yhteenveto
- Lisätietoa

Mikä toimintamalli  
on vaikuttava,  
mikä ei, ja miksi?

 HYTE-toimintamalli



## Taustaa HYTE-toimintamallien arvioinnille

# Tausta ja tarve HYTE-toimintamallien arvioinnille

- Kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät ja asiantuntijat tarvitsevat arvioitua tietoa näyttöön perustuvien hyvinvointia ja terveyttä edistävien (HYTE) toimintamallien vaikuttavuudesta.
- Suomesta on puuttunut HYTE-toimintamallien yhteismitallinen vaikuttavuuden arviointi ja siihen liittyvä järjestelmä tiedolla johtamisen tueksi ja resurssien optimaaliseksi kohdentamiseksi.
- Julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla tehdään ansiokasta työtä HYTE- toimintamallien kehittämiseksi.
- Näyttöön perustuvien menetelmien arviointia ja siihen liittyvän järjestelmän kehittämistä edellyttää [Terveystieteiden lain](#) (30.12.2010/1326, 36 §), Valtioneuvoston periaatepäätös ja toimintasuunnitelma [Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030](#), sekä [hallitusohjelma 20.6.2023](#) (luku 2.3).
- [Euroopassa kansallisia arviointijärjestelmiä](#) (nk. parhaiden käytänteiden portaaleja) on kehitetty useissa maissa 2000-luvun alusta, joissa arvioidaan hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistäviä menetelmiä.

# Eurooppalaisia arviointijärjestelmiä

Maa	Organisaatio	Arviointijärjestelmän nimi	Aloitusvuosi/ arvioinnin aloitusvuosi
EU	Euroopan komissio	<a href="#">Public Health Best Practice Portal</a>	2016 / 2016
Hollanti (NL)	National Institute for Public Health and the Environment (RIVM)	<a href="#">Loketgezondleven.nl</a> (portal with formation, tools and database with interventions)	1999 / 2008
Italia (IT)	Health Promotion Documentation Centre (Dors), Piedmont Region	<a href="#">Pro.Sa.</a>	2001 / 2007
Puola (PL)	National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene	<a href="#">ProfiBaza</a>	2021 / -
Saksa (DE)	Federal Centre for Health Education (BzgA) in cooperation with the cooperation network "Equity in Health"	<a href="#">Praxisdatenbank</a> (german)" / Database of health promotion projects (english)	2003 / 2003
Slovenia (SI)	National Institute of Public Health (NIJZ)	<a href="#">Portal za izmenjavo primerov dobrih praks na področju javnega zdravja</a> (Portal for the exchange of examples of good practice in the field of public health)	2020 / 2020
Suomi (FI)	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	<a href="#">Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi</a> (Innokylä, HYTE-toimintamallien arviointi)	2011 / 2019

# HYTE-toimintamallien arvioinnin kanssa läheisiä toimintoja kansallisesti

- [FinnCCHTA](#) (aik. FinnOHTA): Näyttöön perustuvien terveydenhuollon menetelmien vaikuttavuuden arviointi.
- [Hotus](#) (Hoitotyön tutkimussäätiö): näyttöön perustuvien sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmien, ja hoitotieteen menetelmien vaikuttavuuden arviointi, Hotus-hoitosuositukset.
- [HYTE-toimintamallien arviointi](#) (THL): Näyttöön perustuvien hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien yhteismitallinen vaikuttavuuden arviointi.
- [Innokylä](#) (THL, Soste, Kuntaliitto): Yhteiskehittämisen alusta hyte- ja sote-toimintamallien sekä hankkeiden kehittämiseen ja julkaisemiseen. Ei tehdä toimintamallien arviointia.
- [KARVI](#) (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus): Opetuksen ja koulutuksen kansallinen arviointi.
- [Kasvun tuki](#) (ITLA): Näyttöön perustuvien menetelmien arviointi liittyen lasten ja perheiden psykososiaaliseen tukeen.
- [SOKRA](#) (Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke, THL): Osallisuuden edistäminen, seuranta ja arviointi, osallisuuden indikaattorit.
- [TOIMIA](#) (THL): Toimintakyvyn mittaaminen ja arviointi, suositukset ja ohjeistukset .
- [Vaikuttavuuden talo](#) (UEF): Sote- ja hyte-toimintojen vaikuttavuustutkimusta.
- [Vaikuttavuuskeskus](#): Keskittyy soten vaikuttavuuteen, hyte-näkökulmaa ei tuoda toistaiseksi esiin.

# HYTE-toimintamallien arviointi ja siihen liittyvän järjestelmän kehittäminen THL:lla

- HYTE-toimintamallien arviointi on uusi tiedolla johtamisen palvelu Suomessa, joka tuottaa vertaisarvioitua tietoa näyttöön perustuvien menetelmien vaikuttavuudesta.
- Kohderyhmä: Kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät ja asiantuntijat, sekä rahoittajat.
- THL: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö on kehittänyt HYTE-toimintamallien vaikuttavuuden arviointia vuodesta 2019 (arviointiprosessi ja -kriteerit).
- Seuraavana tavoitteena on kehittää ICT-ratkaisu HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmälle vuosina 2022–2024 (RRP-rahoitus).
- HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmä tulee olemaan yksi THL:n tarjoamista palveluista, jonka kehittäminen jatkuu pitkäjänteisesti RRP-rahoituksen jälkeen.



**thl** HYTE-toimintamalli



# HYTE-toimintamallien arviointiprosessi

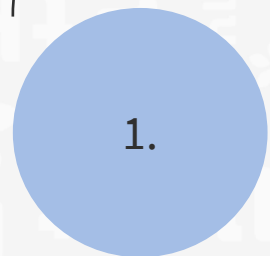




# HYTE-toimintamallien arviointiprosessin vaiheet

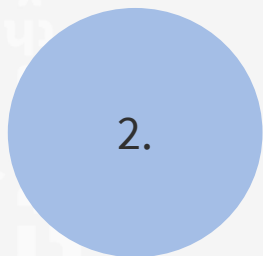
Suljettu järjestelmä  
(arviointin toimitus, toimintamallien edustajat, arvioitsijat, taittaja)

Avoin järjestelmä  
(verkkopalvelu asiakkaille)



## Toimintamallin lähetyksen arviointiin

\* Toimintamallin edustaja lähettää toimintamallia arviointiin täyttämällä lomakkeen I.



## Hyväksyntä arviointiin

\* Arvioinnin toimitus tekee arvion toimintamallin soveltuvuudesta arviointiin ja lähettää päätöksen toimintamallin edustajalle.



## Toimintamallin kuvaus

\* Toimintamallin edustaja kuvaa toimintamallin lomakkeelle II ja lähettää sen arvioinnin toimitukseen.



## Tieteellinen vertaisarviointi

\* Vähintään kaksi vertaisarvioitsijaa arvioi toimintamallin.

\*Arvioinnin osa-alueet:  
1) vaikuttavuus,  
2) sovellettavuus käytäntöön ja  
3) näyttö

\*Arviointiasteikko 1-5.

\*Arvioinnin toimitus hyväksyy arvioinnin.



## Taitto ja oikoluku

\* Taittaja taittaa toimintamallin kuvauksen ja arvioinnin.

\*Toimintamallin edustaja oikolukee tekstin.

\*Taittaja viimeistelee tekstin ennen julkaisua.



## Julkaisu ja arkistointi

\* Arvioinnin toimitus arkistoi ja julkaisee arviointiraportin HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa (ISSN 2737-2936), Julkarissa.



## Toimintamallien haku ja vertailu

\* Tiedolla johtamisen palvelu päättäjille, asiantuntijoille ja ammattilaisille.

\* Toimintamallien haku ja vertailu visuaalisesti havainnollisella tavalla.

\* Ehdota toimintamallia arviointiin:  
[hytearviointi@thl.fi](mailto:hytearviointi@thl.fi)

# Avoim vertaisarviointi

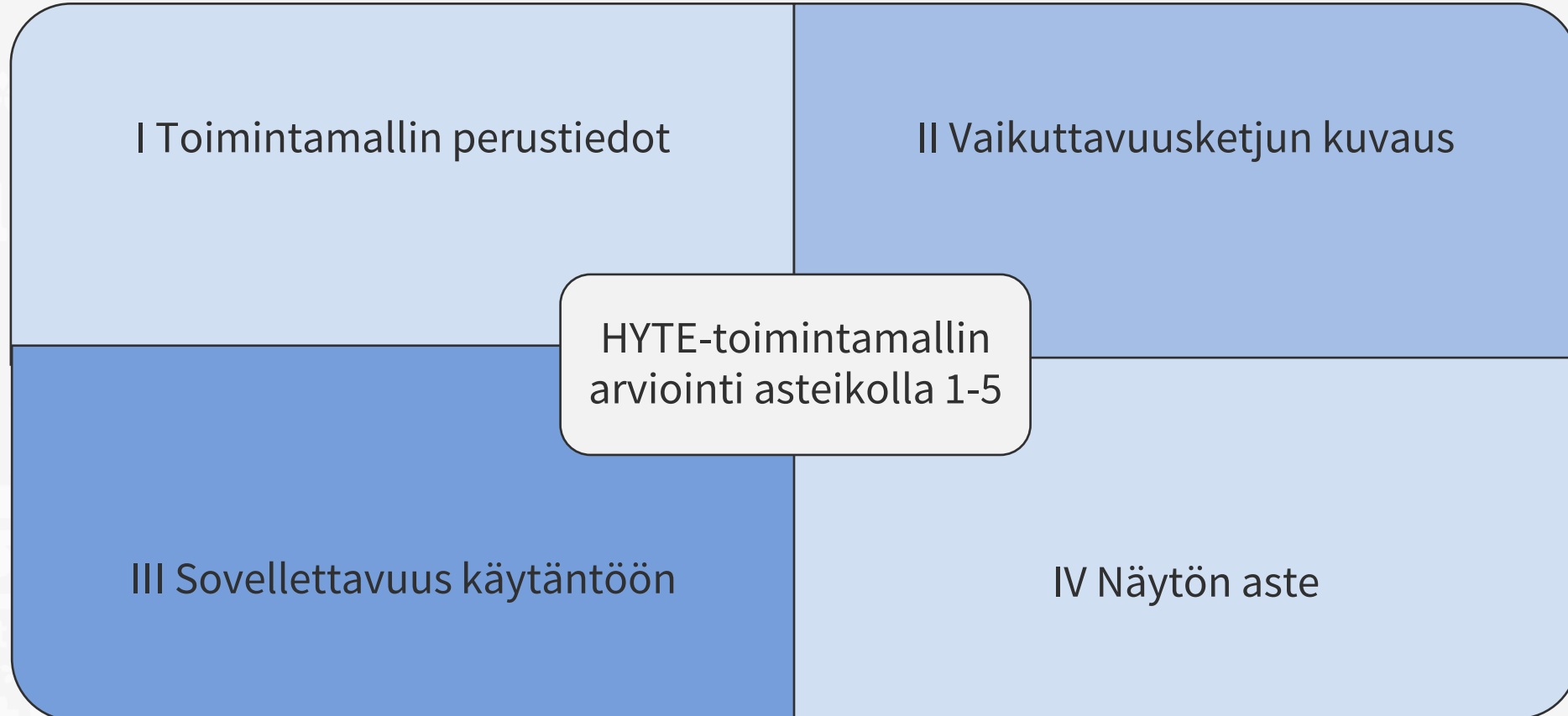
- Avoim vertaisarviointi on laadunvarmistuksen ja kehittämisen keino.
- Avoim vertaisarviointi sisältää yhden tai useamman seuraavista ulottuvuuksista:
  - **Avoim lausunto:** Toimintamallin edustajat vastaavat toimintamallin kuvauksesta. Vertaisarvioitsijat tekevät lausunnon arvioinnista. Toimintamallin kuvaus ja lausunto ovat julkisia.
  - **Avoim identiteetti:** Toimintamallien edustajien henkilöllisyyttä ei salata. Arvioitsija voi valita, tekeekö hän lausunnon avoimesti vai anonyymisti.
  - **Avoim osallistuminen:** Kutsuttujen vertaisarvioitsijoiden lisäksi toimintamallin käytännön asiantuntijoiden kohderyhmän edustajien tai laajemman yhteisön on mahdollista osallistua vertaisarviointiprosessiin.
  - **Avoim vuorovaikutus:** Arviointiprosessi sallii avoimen kommunikation toimintamallin edustajan ja arvioitsijoiden välillä arvioinnin aikana.

# HYTE-toimintamallin soveltuvuus arviointiin

Jokainen arviointiin hyväksytty HYTE-toimintamalli täyttää seuraavat kriteerit:

- 1) Edistää tai ehkäisee yhtä tai useampaa seuraavista tekijöistä:
  - edistää hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, turvallisuutta ja osallisuutta,
  - edistää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta,
  - ehkäisee eriarvoisuutta, hyvinvointi ja terveyseroja, syrjäytymistä ja yksinäisyyttä,
  - edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväää kehitystä.
- 2) Perustuu näyttöön: luotettavaan tutkimus-, asiantuntija- ja/tai kokemustietoon.
- 3) Käyttöönotto tukee kunnissa ja hyvinvointialueilla toteutettavaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa

# Arviointikriteerit ja -asteikko



[Tutustu arviointikriteereihin & toimintamallien edustajien ja arvioitsijoiden lomakkeisiin](#)



**thl** HYTE-toimintamalli



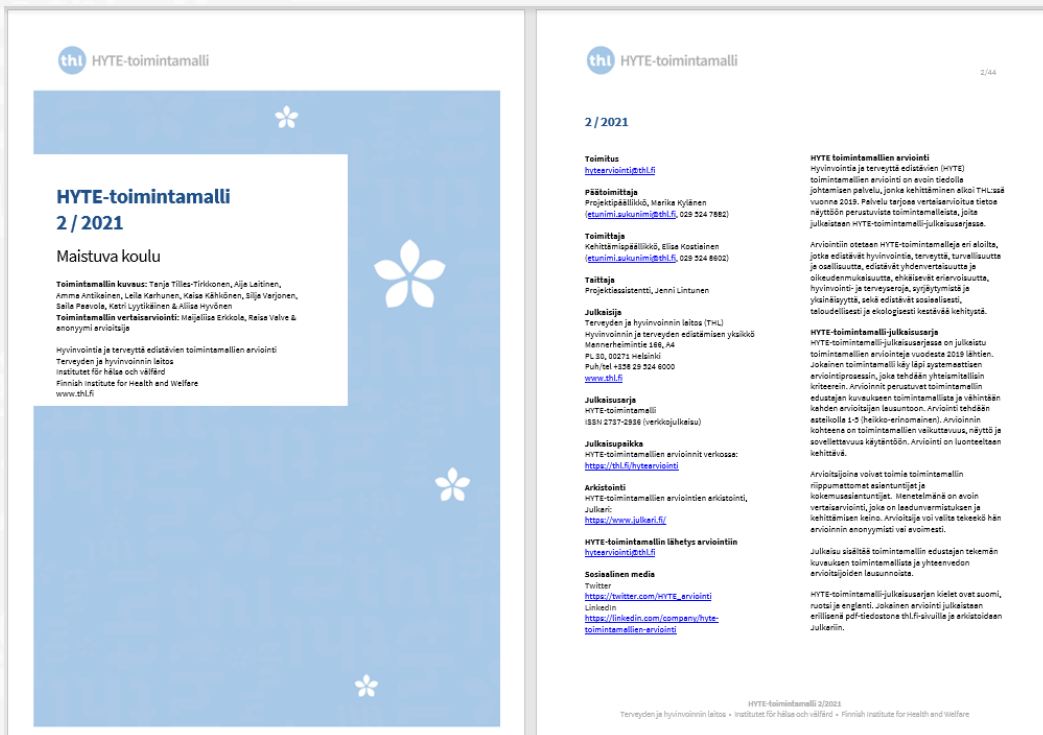
# **HYTE-toimintamallien arviointi: uusi tiedolla johtamisen palvelu**



# Arviointiraporttien julkaiseminen ja arkistointi: HYTE-toimintamalli-julkaisusarja



[HYTE-toimintamallien kuvaus ja arviointi](#) julkaistaan THL:n verkkosivuilla (pdf, n.30-40s.)



## Arkistointi Julkariin

- [HYTE-toimintamalli-julkaisusarja](#)
- ISSN 2737-2936
- ISSN-tunnus identifioi julkaisut kansainvälisesti

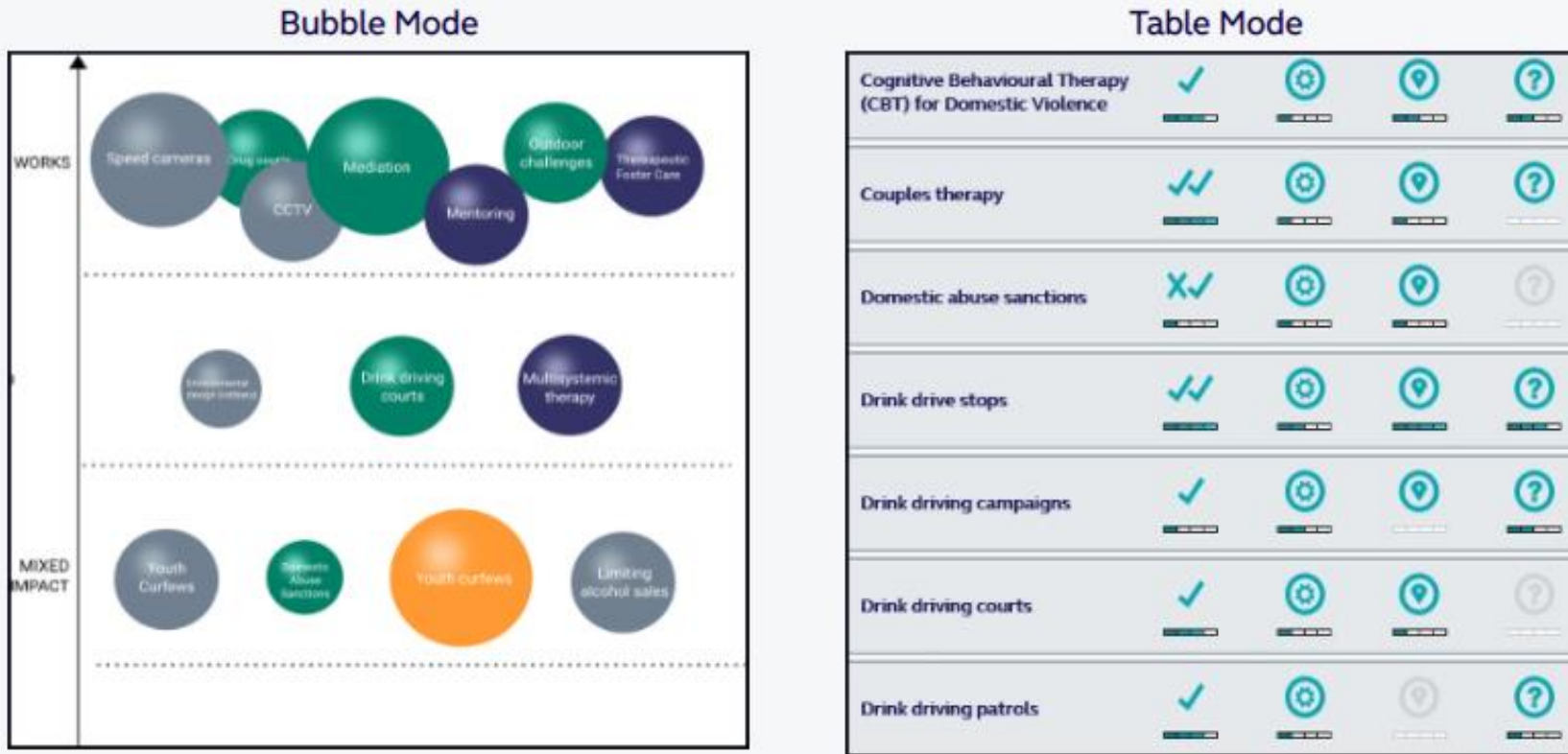
Jokainen HYTE-toimintamallin arviointiraportti on julkaisu, joihin viitataan merkitsemällä lähdeviite:

- Toimintamallin edustajan nimi/nimet (vuosiluku). XXXX-toimintamallin arviointi. Arvioitsijoiden nimet (vertaisarvioitsijat). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, HYTE-toimintamalli 1/2022.

# Verkkopalvelun toimintoja

- Palvelu tarjoaa selkeän, visuaalisen ja helppokäyttöisen esitystavan arvioiduista HYTE-toimintamalleista.
- Käyttäjän on mahdollista saada nopea tilannekuva toimintamallien vaikuttavuudesta tietyllä aihealueella.
- Palvelu tarjoaa valmiita, arvioinnin toimituksen tekemiä tiivistelmiä (kuviot, graafit, taulukot), joissa toimintamalleja on vertailtu keskenään.
- Toimintamallien haku a) ilmiöittäin, b) teemoittain, c) sanahalla.
- Toimintamallien vertailu kokonaisarvioinnin mukaan ja eri arviointikriteereillä.
- Käyttäjällä on mahdollisuus muodostaa itse palvelussa valmiita tiivistelmiä (kuviot, graafit, taulukot), joissa toimintamalleja vertaillaan käyttäjän valitsemilla arviointikriteereillä.
- Palvelu tarjoaa karttoja, josta näkee missä toimintamalli on käytössä paikallisesti, alueittain, kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Mahdollisuus tallentaa tietoja monipuolisesti ulkoisiin järjestelmiin erilaisissa tiedostomuodoissa (esim. pdf, Excel).
- Käyttäjän on mahdollista tilata arvioidut toimintamallit omaan sähköpostiin.

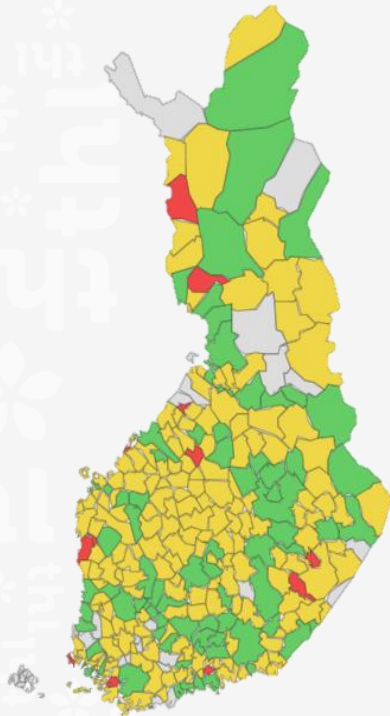
# Esimerkki toimintamallien hausta ja vertailusta



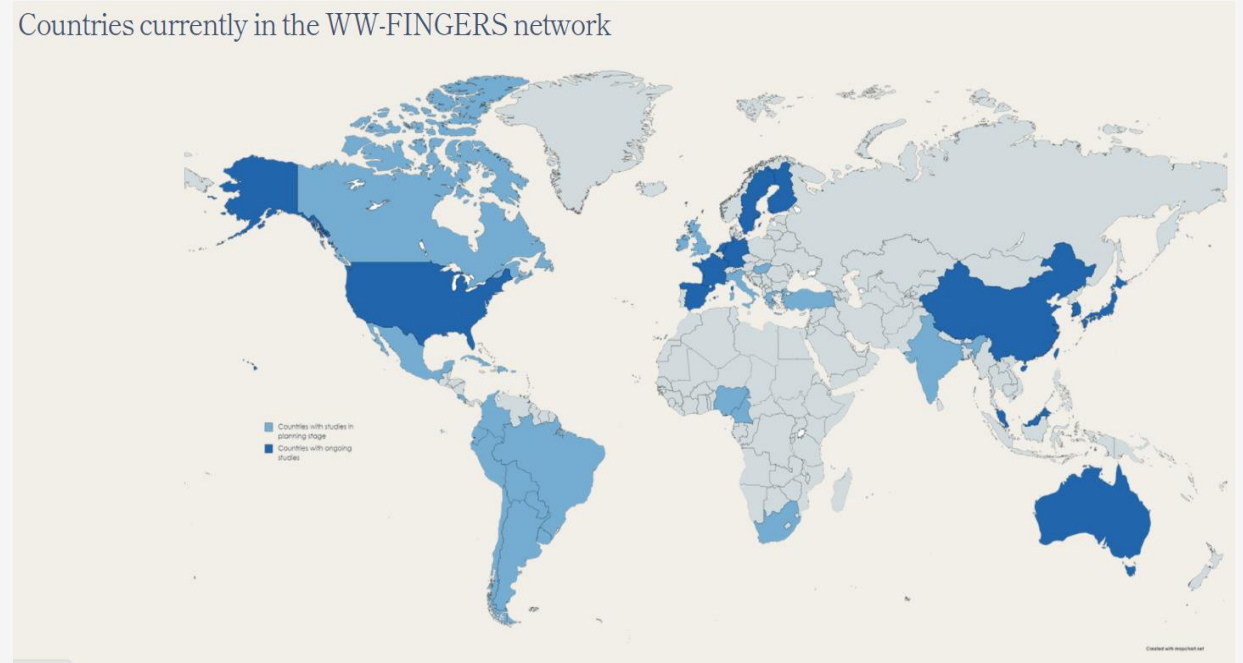
What Works Network, The College of Policing, Crime Reduction Toolkit: <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Welcome.aspx> (haettu 10.11.2021)



# Ideointia HYTE-toimintamallien karttahausta



Esimerkkinä kuvitteellinen kuva HYTE-toimintamallin levinneisyydestä Suomessa (Soveltaen <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/kartta> haettu 1.11.2022)



Finger-tutkimusta tekevät maat (tummansinisillä) ja -tutkimusta suunnittelevat maat (vaaleansinisellä) (Haettu: <https://wwfingers.com/> 1.11.2022)

”Tämä on juuri sitä,  
mitä STM haluaa”  
-Heli Hätönen



 HYTE-toimintamalli



# Lopuksi

# Yhteenveto

**Miksi?** Näyttöön perustuvien HYTE-toimintamallien arvioinnin tarve on suuri. Suomesta on puuttunut systemaattinen HYTE-toimintamallien arviointi ja siihen liittyvä järjestelmä.

**Kenelle?** Tiedolla johtamisen väline hyvinvointijohtamisen ja vaikuttavuusperustaisen ohjauksen tueksi, mikä vastaa kysymykseen: mikä näyttöön perustuva HYTE-toimintamalli on vaikuttava, mikä ei, ja miksi.

**Miten?** Kaikki julkaistut HYTE-toimintamallien arvioinnit ovat käyneet läpi arviointiprosessin, joka perustuu toimintamallin kuvaukseen ja vähintään kahden asiantuntijan vertaisarvioon. Arviointi tehdään asteikolla 1-5.

**Mitä?** Arviointiraportti sisältää HYTE-toimintamallin kuvauksen, sekä arviot toimintamallin a) vaikuttavuudesta, b) soveltuvuudesta käytäntöön ja c)näytöstä. Digitaalista palvelua kehitetään arvioitujen toimintamallien vertailuun.

**Milloin?** HYTE-toimintamallien arviointia on kehitetty ja pilotoitu vuodesta 2019. Digitaalista palvelua kehitetään vuosina 2022-2024, rahoittajana on Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRF).

**Kuka?** HYTE-toimintamallien arvioinnin toimituksesta ja siihen liittyvän järjestelmän kehittämisestä vastaa Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö, THL.

**Ehdota toimintamallia arviointiin:** [hytearviointi@thl.fi](mailto:hytearviointi@thl.fi)

# HYTE-toimintamallien yhteismitallinen vaikuttavuuden arviointi

## HYTE-toimintamallien koonti ja tarpeen kartoitus

- Laaja näkökulma hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- Toimintamallien koonti kansallisesti ja kansainvälisesti
- Tarpeen kartoitus uusien toimintamallien kehittämiseksi

## Näytön tuottaminen HYTE-toimintamalleista

- Uusien toimintamallien kehittäminen
- Toimintamallien jatkuva tutkimus, seuranta ja arviointi toimintamallien edustajien toimesta

## HYTE-toimintamallien vaikuttavuuden arviointi

- Näyttöön perustuvien HYTE-toimintamallien vertaisarviointi yhteismitallisilla kriteereillä
- Arvioitujen toimintamallien vertailu
- Mikä toimintamalli on vaikuttava, mikä ei ja miksi?

## Vaikuttavien HYTE-toimintamallien implementointi

- Vaikuttavien toimintamallien levittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti
- Toimintamallien integrointi rakenteisiin ja toimintaan

 thl HYTE-toimintamalli



Näyttöön perustuvat strategiat, suositukset ja ohjeistukset hyvinvointijohtamiseen ja vaikuttavuusperusteisen ohjaukseen

# Lisätietoa HYTE-toimintamallien arvioinnista

- ❖ Arvioinnin toimituksen sähköposti: [hytearviointi@thl.fi](mailto:hytearviointi@thl.fi)
- ❖ HYTE-toimintamallien arviointi THL:lla: [thl.fi/hytearviointi](https://thl.fi/hytearviointi)
- ❖ [Tutustu arviointimateriaaleihin](#)
- ❖ Arvioidut toimintamallit, HYTE-toimintamalli-julkaisusarja [Julkarissa](#)
- ❖ X: [@HYTE\\_arviointi](#)
- ❖ LinkedIn: [HYTE-toimintamallien arviointi](#)
  
- ❖ Vertaileva tutkimus parhaiden käytänteiden portaaleista Euroopassa:  
Rossman, C., Radoš Krnel, S., Kylänen, M., Lewtak, K., Tortone, C., Ragazzoni, P., Grasso, M., Maassen, A., Costa, L. & van Dale, D. (2023). Health promotion and disease prevention registries in the EU: a cross country comparison. Archives of Public Health, 81(85), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s13690-023-01097-0>

# Kiitos

Arviointien toimitus & toimintamallin ehdotus/lähetys arviointiin:  
[hytearviointi@thl.fi](mailto:hytearviointi@thl.fi)

HYTE-toimintamallien arvioinnin toimituksen projektiryhmä:  
Marika Kylänen (projektipäällikkö), Elisa Kostainen, Jenni Lintunen & Anne Lounamaa

Lisäksi HYTE-toimintamallien arvioinnin ICT-kehittämisestä vastaa v.2022-2024:  
Kimmo Vuorio (ICT-projektipäällikkö), Marko Grönholm, Juha Oksanen & Maarit Tamminen

[\(etunimi.sukunimi@thl.fi\)](mailto:etunimi.sukunimi@thl.fi)